

PANDEMIJA COVID-19 KROZ PRIZMU MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI (MIP)

Vježbe za razvijanje vještina MIP-a u nastavi

Vanja Ibrahimbegović Tihak

Sarajevo, 2020.

Mediji za građane – građani za medije je projekat sedam organizacija za razvoj medija na Zapadnom Balkanu (**Fondacija „Mediacentar“, Albanski medijski institut, Makedonski institut za medije, Institut za medije Crne Gore, Novosadska novinarska škola, Mirovni institut, SEENPM**), koji je usmjeren ka izgradnji kapaciteta organizacija civilnog društva za unapređenje medijske i informacijske pismenosti (MIP).

„Mediji za građane – građani za medije“

www.seenpm.org

<https://www.facebook.com/seenpm.org/>

@SEENPM_org

www.cimusee.org

<https://www.facebook.com/CIMUSEE/>

@CIMU_SEE

Za sve informacije o projektu, možete nas kontaktirati na admin@seenpm.org i kontakt@media.ba

Ovaj dokument je produciran uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj izvještaja je isključivo odgovornost partnera projekta "Mediji za građane-građane za medije" i autora i ni pod kakvim okolnostima ne odražava stav Evropske unije.

1. Uvod

Kako biti vjerodostojno informiran o pandemiji? Kako ostati hladne glave, odgovoran, ne širiti paniku? Kako pomoći? Kako ne odmoći? To su neka od osnovnih pitanja koja su se kristalizirala tokom proteklih mjeseci otkad traje pandemija, a na koja bi prosječni građani i građanke trebali imati odgovore kako bi razumjeli svijet oko sebe i bili konstruktivni u općem društvenom naporu da se problem poput pandemije prevaziđe. Javno zdravlje, kao pitanje javnog interesa, itekako je pitanje svih građana i građanki i svi imaju ulogu i dio odgovornosti u ostvarivanju ovog interesa. Čak i kada je ta uloga zaustaviti se prije nego podijelimo na društvenim mrežama informacije u čiju tačnost, preciznost, vjerodostojnost nismo sigurni, jer nismo provjerili. Zastati i razmisliti o tome koliku štetu i kome potencijalno možemo nanijeti ako podijelimo dezinformaciju, odgovorna je, osviještena i medijski pismena reakcija koju trebamo očekivati od svih, uključujući, naravno, i sebe same.

Kako podučavati medijsku i informacijsku pismenost kroz izvještavanje o COVID-19 dodatna je, pak, briga nastavnica i nastavnika, čija je dužnost pomoći mladim ljudima da postanu odgovorni, konstruktivni, aktivni i medijski pismeni građani i građanke. Ovaj tekst ima namjeru ponuditi nekoliko ideja za to, kao i objasniti nekoliko pojmova relevantnih u ovom smislu. Naime, pandemija COVID-19 praćena je nizom medijskih pojava i problema, koji su još više istakli značaj medijske i informacijske pismenosti. Za početak bilo kakvog podučavanja medijske i informacijske pismenosti, potrebno ih je razumjeti.

1. Jedan od njih je **infodemija** ili veoma brzo širenje informacija koje mogu i ne moraju biti tačne, mogu i ne moraju imati svrhu da šire strah, paniku, te koje mogu i ne moraju biti usmjerene na ostvarivanje nekog cilja ili utjecaja... Kakva god bila svrha plasiranja ovakvih informacija, negativan utjecaj koji ostvaruju je u tome da se upravo zbog njihovog nekontroliranog i enormnog širenja stvara ogromna količina informacija u kojima se teško snaći, teško ih je provjeravati, stvara se konfuzija i opća prezasićenost, što ne dovodi do pravilne informiranosti publike, nego često upravo suprotno, do dezinformiranosti. Sam pojam reaktualizirao se tokom pandemije COVID-19.
2. Dezinformacije su druga pojava, kojoj treba posvetiti pažnju i pokušati je razumjeti. Veoma su kompleksan fenomen, a u posljednje vrijeme, i prije pandemije, a zatim i tokom, čest su predmet rasprava u medijskoj, akademskoj, društvenoj sferi. O njoj se govori kada se govori o *fake news* ili *lažnim vijestima*. Prema nekim autorima, pojam lažne vijesti nije adekvatan da obuhvati kompleksnost fenomena dezinformacija. Naprimjer, najmanipulativnije su one dezinformacije koje nisu bazirane na potpuno lažnim i fabriciranim podacima, nego one koje imaju istinite elemente, koje se vade iz konteksta, prikazuju iz drugačijeg ugla i na taj način kreiraju krivu sliku stvarnosti, a teže ih je provjeriti. Neki autori govore o informacijskom neredu (engl. *information disorder*), koji čine tri grupe informacija: *mis-information* (dezinformacije plasirane slučajno, bez namjere da naude, a

karakterizira ih sadržaj koji navodi na krive zaključke), *dis-information* (fabrikacija podataka, sa namjerom da se plasira dezinformacija u svrhu postizanja određenog cilja i interesa), i *mal-information* (namjerno plasiranje, štetnog, dezinformirajućeg sadržaja koji sadrži najštetnije oblike ponekad i ilegalnog sadržaja, poput govora mržnje). Kada se govori o plasiranju dezinformacija putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija, može se govoriti o tri nivoa odgovornosti: kreiranje dezinformativne poruke, formuliranje te poruke na način prijemčiv za društvene medije, te redistribucija putem mreže.

3. Uz dezinformacije, usko je vezan i fenomen *postistine*, pri čemu se ustvari želi reći da ono što je objektivno i faktički tačno danas nije nužno ono što utječe na formiranje stavova, vrijednosti i mišljenja i što se generalno percipira kao istina. Naime, zbog visokog stupnja razvoja i prirode informacijskih i komunikacijskih tehnologija, prvenstveno društvenih mreža, rasprostranjeniji su oni sadržaji koje dijeli većina ljudi, a većina ljudi nije primarno zainteresirana za istinite, provjerene, kompleksne, teže probavljive, manje zanimljive sadržaje, koje zovemo kvalitetnim medijskim sadržajima. Većina ljudi, a svjedoci smo tome kada pogledamo većinu profila društvenih mreža, koristi i dijeli ono što bismo definirali kao nekvalitetne, odnosno površne, lake, neprovjerene, a ponekad i s namjerom konstruirane i netačne, privlačne, senzacionalističke, *klik-bejt* sadržaje. Na taj način, po sistemu internetskih pretraživača i društvenih mreža, lakše i brže je doći do nekvalitetnih sadržaja. Da bismo dobili kvalitetne informacije, trebamo znati kako ih tražiti i po čemu ih prepoznavati.
4. Važnost vjerodostojnih i kredibilnih izvora informacija u vrijeme postistine još je veća. Naime, tehnološke mogućnosti kreiranja medijskih sadržaja na tom su nivou da je moguće, naprimjer, koristeći umjetnu inteligenciju (engl. artificial intelligence – AI), robotsku tehnologiju i animaciju, potpuno proizvesti videosadržaj tako da izgleda kao da je stvarna videoreprodukcija nekog događaja. Ovakvi sadržaji nazivaju se *deep fake*. Jedan od poznatih primjera je fabricirana videoizjava [bivšeg američkog predsjednika Obame](#), koju nikad nije dao, nego ju je kreirao glumac Jordan Peele kako bi skrenuo pažnju na ovaj fenomen. Upravo zbog ovakvih tehnoloških mogućnosti, danas je, od pažljivog posmatranja i kritičkog analiziranja poruke koju primamo, još važnije pažljivo je analizirati, te dobro procijeniti kredibilitet izvora te informacije. U procjeni kredibiliteta nekog izvora informacija, niz je elemenata koje trebmo uzeti u obzir: da li je to medij sa dugom tradicijom i dobrom reputacijom, da li je taj izvor informacija po svojoj prirodi najbolji za datu vrstu informacija (jer je moguće da je neki izvor vrlo pouzdan za informacije iz neke oblasti, ali možda nema isti nivo stručnosti i znanja kada je riječ o nekim drugim temama). Također je važno uporediti i potvrditi informacije iz više izvora. Pri tome, potrebno je znati da će i kredibilni izvori informacija vjerovatno ponekad pogriješiti, zato je važno zdravorazumski pristupati svemu i provjeravati informacije koje su nam važne, čak i slučajevima kada dolaze iz pouzdanih izvora.

Dakle, iz navedenog bi se dalo zaključiti da bi, ukoliko želimo biti što kvalitetnije informirani o pandemiji, te ako ne želimo doprinositi infodemiji, važno bilo slijediti neke jednostavne preporuke:

- identificirati kredibilan, primaran izvor informacija, blizak relevantnoj struci, u ovom slučaju medicinskoj i epidemiološkoj, i koristiti ga;
- upotpuniti i potvrditi informacije koje dobijemo informacijama iz dodatnih, drugačijih, opet vjerodostojnih izvora;
- ne širiti informacije koje nismo u mogućnosti provjeriti i za koje nismo u mogućnosti garantirati da su vjerodostojne;
- u pravilu se suzdržavati od senzacionalističkog širenja bilo kakvih informacija a da se prije toga ne zapitamo koja je moguća korist ili šteta od potencijalnog dijeljenja datog sadržaja.

Prosječnim građanima i građankama danas u Bosni i Hercegovini (BiH) to ne predstavlja lak zadatak, iako preporuke iznad zvuče dosta jednostavno. Suočavamo se sa bezbroj različitih medija i izvora informacija, koji izgledaju slično, plasiraju slične ili iste informacije, koje su vrlo vjerovatno preuzeli iz istih izvora, ali često nisu transparentni o tome. Na tržištu mediji pokušavaju biti što brži u objavljivanju informacija pokušavajući osigurati prednost u tržišnoj utakmici i preživjeti. Zato ponekad žrtvuju profesionalnu etiku, koja podrazumijeva provjeravanje informacija i njihovo dodatno potvrđivanje nauštrb što ranijeg objavljivanja. Znajući to, nisu iznenađujući sve češći odgovori građana i građanki BiH da uopće ne vjeruju da su mediji u BiH vjerodostojni. Kako onda identificirati kredibilne izvore informacija ako ne vjerujemo da ih ima. I još teže pitanje, kako tome podučiti sve one kojima je to potrebno?

U nastavku je nekoliko primjera koje nastavnici i nastavnice mogu koristiti da na nastavi sa srednjoškolcima ili učenicima i učenicama starijih razreda osnovne škole problematiziraju teme koje se dotiču pandemije, a razvijaju vještine medijske i informacijske pismenosti, kao što su: prepoznavanje kredibilnih izvora informacija, kritičko promišljanje kroz kontekstualizaciju i analizu, evaluacija medijskih sadržaja itd.

2. Vježbe za razvijanje MIP-a

2.1. MEDIJSKA SLIKA PANDEMIJE KROZ NASLOVNICICE

Ova tema može se obrađivati kroz više sati, u više segmenata. Bazira se na analizi naslovnica svjetskih i domaćih časopisa koje su objavljene tokom prvih mjeseci pandemije i na naslovnica su se bavili njome (*naslovnice pogledati na kraju teksta*). Svjetske naslovnice mogu se naći na [web-stranici](#) posvećenju podučavanju medijske i informacijske pismenosti. Slobodne su za korištenje u obrazovne svrhe. Neke od naslovnih stranica dostupnih za analizu nalaze se na slici ispod.

Za domaće naslovnice najbolje je konsultirati [Infobiro](#), arhivu savremene štampe u Bosni i Hercegovini. Vježba se može koncipirati na više različitih načina, ovisno o broju učenika i učenica, te vremenu koje imamo na raspolaganju, pa se tako može raditi zajednički, cijeli razred, ili podijeljeni na manje grupe sa različitim sadržajima. Svaka manja grupa analizira određenu, odabranu naslovnicu ili grupu naslovnica, a nakon toga svaka grupa predstavlja rezultate svoje analize, nakon čega se zajednički diskutira u velikoj grupi (cijeli razred). U analizi, potrebno je podstaknuti mlade da uoče i promisle o tome:

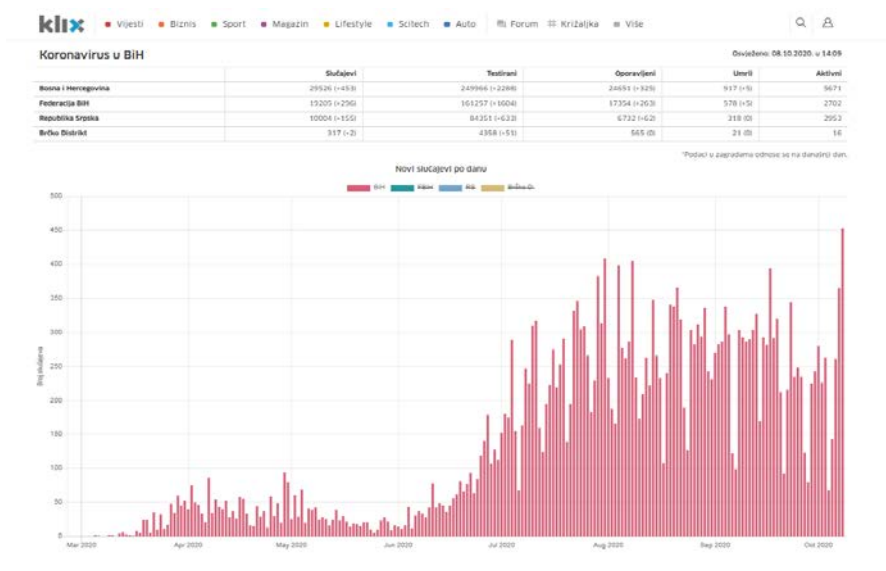
- ✓ Kakvi vizuelni elementi se koriste da se na naslovnica predstavi virus?
- ✓ Zašto je to tako, prema njihovom mišljenju?
- ✓ Šta su sličnosti na ovim naslovnica, a šta su razlike među njima?
- ✓ Može li se, posmatrajući datu naslovnicu, zaključiti ko je ciljana publika tog medija? Na osnovu kojih elemenata su došli do tog zaključka?

- ✓ Koje emocije izaziva naslovnica?
- ✓ Da li je jedna od njih strah? Koji elementi izazivaju/komuniciraju strah?

Zanimljivo bi bilo uporediti pristupe i metode koje koriste svjetski i domaći mediji, vidjeti razlike i sličnosti među njima.

2.2. PODACI “BIG DATA”, INFOGRAFIKE I VJERODOSTOJNI IZVORI

Nepreciznost u iznošenju podataka problem je koji su istraživači identificirali kao pojavu rasprostranjenu u bosanskohercegovačkim medijima, u kontekstu izvještavanja o pandemiji COVID-19. Oglada se, naprimjer, u greškama u interpretiranju nekih pojmova, kao što je to nerazlikovanje pojma “zaraženi” i pojma “oboljeli”. Također se ogleda u nedovoljnom razumijevanju i pogrešnom interpretiranju velike količine podataka dostupnih *online*, što s aspekta medijske i informacijske pismenosti predstavlja još veću opasnost. Posljednjih nekoliko godina o toj se pojavi govori u kontekstu “*big data*”. Razvoj tehnologije omogućio je da se ogromne količine podataka, koje se nalaze na mreži u različitim oblicima, prikupljaju i sortiraju u realnom vremenu. Jedan od vidova prezentiranja podataka su infografike, za čije se kreiranje koriste različite aplikacije, a bazirane su na velikim količinama podataka i mogu vrlo uvjerljivo prenijeti poruku. Ono što je suštinski važna lekcija iz medijske (možda još i više informacijske u ovom slučaju) pismenosti jest da je svaka infografika, bez obzira na to koliko uvjerljiva bila, ustvari vjerodostojna onoliko koliko su vjerodostojni podaci od kojih je ona kreirana. A podaci su vjerodostojni onoliko koliko su vjerodostojni izvori za te podatke. A koliko su izvori vjerodostojni, možemo znati jedino kada to provjerimo. Upravo u tome je suština naredne vježbe. Cilj je provjeriti izvore podataka koje građani i građanke u Bosni i Hercegovini prate na dnevnoj bazi kako bi bili informirani o razvoju pandemije i njenim utjecajima u našoj zemlji. Konkretno, predmet analize u ovoj vježbi je infografika koja se na dnevnoj bazi ažurira i objavljuje na web-portal www.klix.ba.

Više povezanih nastavnih jedinica može biti bazirano na sadržajima ove infografike, koji mogu biti usmjereni na razvijanje različitih vještina medijske i informacijske pismenosti.

Kao uvod u temu, može se u razredu (srednjoškolaca) prodiskutirati o tome:

- ✓ šta su to izvori informacija;
- ✓ šta izvore informacija čini kredibilnim (vjerodostojnim);
- ✓ šta bi bili kredibilni izvori informacija u BiH i/ili na globalnom nivou o pandemiji.

Druga nastavna jedinica mogla bi biti istraživački projekt: podijeliti učenike i učenice u nekoliko manjih grupa, te im zadati zadatak da kroz istraživačke aktivnosti (pretraživanje na internetu, intervjui) saznaju šta su izvori podataka koje Klix koristi za kreiranje i ažuriranje infografika. Da li se i kako provjeravaju ti podaci i upoređuju sa drugim izvorima. Ukratko, istraživački zadatak je prikupiti što više informacija o infografikama kako bi se mogla procijeniti njihova pouzdanost. Ovom procesu treba dati vremena, dvije do tri sedmice, kako bi grupe imale dovoljno vremena prikupiti potrebne podatke.

Nakon prkupljanja i analiziranja prikupljenih podataka, organiziraju se prezentacije, na kojima se iznesu istraživački nalazi i diskutira se u razredu da li su izvori koji se koriste za kreiranje infografika vjerodostojni i zašto; koji bi još potencijalni izvori podataka mogli učiniti ove podatke još pouzdanijim itd. Kroz ovaj proces učenici i učenice razvijaju nekoliko različitih vještina medijske i informacijske pismenosti: vještine pretraživanja i prikupljanja informacija, vještine evaluacije njihove pouzdanosti, kroz analizu i promišljanje o kredibilitetu izvora informacija.

Ovom se može dodati još jedan edukacijski nivo: produkcijski. Učenicima i učenicama se može zadati, da na kreativan način, koristeći informacijsko-komunikacijske tehnologije, predstave rezultate svog istraživanja. Mogu koristiti neke jednostavne i besplatne aplikacije za video, animacije i audio. Kroz kreativni proces formuliranja poruke, selekcije informacija koje će se koristiti i promišljanja o tome na koji način poslati poruku za ciljanu publiku (ostatak razreda), djeca i mladi razvijaju komunikacijske i vještine medijske pismenosti.

2.3. KONTEKSTUALIZACIJA: ISTRAŽIVANJE O RANIJIM PANDEMIJAMA, TE UPOREDBA SA COVID-19

Kao što je već spomenuto, infodemija koja prati pandemiju COVID-19 manifestira se prezasićenošću informacijama, a nerijetko i dezinformacijama o različitim aspektima pandemije. Web-baza podataka koja prikuplja i razotkriva dezinformacije na nivou Evropske unije [EUvsDisInfo](#) zabilježila je da je u prva četiri mjeseca 2020. godine više od 21% dezinformacija koje su razotkrili bilo o virusu

korona. I bosanskohercegovačka *factchecking* platforma www.raskrinkavanje.ba na dnevnoj bazi prati i provjerava vijesti i informacije o pandemiji objavljene u bosanskohercegovačkim medijima i medijima u regiji, kao i na društvenim mrežama. Obje ove platforme i primjeri dezinformacija koje objavljuju mogu biti predmet analize na satima odjeljenske zajednice ili medijske kulture, na kojima se može razgovarati o ovim temama.

U istraživanju koje su tokom marta i aprila 2020, među stanovnicima šest zemalja proveli Institut Reuters i Univerzitet u Oxfordu, pod nazivom [Navigiranje infodemijom: Kako stanovnici šest država pristupaju vijestima i informacijama o virusu korona i kako ih ocjenjuju](#)¹, jedan od zaključaka je i taj da iako većina ispitanika smatra da su iz profesionalnih medija koje prate naučili dosta važnih stvari o virusu korona, jedna trećina ispitanika smatra da mediji preuveličavaju pandemiju. Važno je promisliti o tome šta uopće znači medijsko preuveličavanje pandemije. Da li nam se, zbog okruženja prezasićenog medijima u kojem danas živimo i zbog prirode medija koji nas zasipaju informacijama, za razliku od ranije kada smo morali tražiti informacije koje nam trebaju, čini da su problemi s kojima se svijet suočava danas veći od problema s kojima se susretao ranije? Da li su naša iskustva zaista teža ili ih samo tako doživljavamo jer su medijski posredovane informacije o njima, konstantno, gotovo bez prekida, predmet naše pažnje?

U tom kontekstu, kao vježba, moglo bi se zadati učenicima i učenicama da u manjim grupama istraže medicinske činjenice i posljedice: pandemije COVID-19, pandemije španske gripe s početka 20. stoljeća i, naprimjer, obične gripe. Nakon što svaka od grupa predstavi rezultate svog istraživanja, diskutirati na nivou razreda i uporediti ih međusobno, u kontekstu gore postavljenih pitanja, ali i dodatnih pitanja poput:

- ✓ Koje su sličnosti i razlike među pandemijama?
- ✓ Šta možemo zaključiti o tome kako su mediji utjecali na to na koji način svjetska javnost percipira pandemiju COVID-19?
- ✓ Imamo li dovoljno informacija da procijenimo kako je svjetska javnost percipirala pandemiju španske gripe?
- ✓ Kako percipiramo opasnosti od obične gripe?
- ✓ Šta proizlazi iz medicinskih činjenica o realnim opasnostima od svih ovih bolesti?
- ✓ Kakva je naša percepcija za svaku od ovih bolesti u poređenju sa medijskom slikom opasnosti?
- ✓ Šta smo iz toga naučili?

¹ Prijevod autorice sa engleskog jezika

O autorici

Vanja Ibrahimbegović Tihak je edukatorica u neformalnom obrazovnom procesu, u oblasti medijske pismenosti, od 2012. godine. Radila je sa mladima, studentima i studenticama, te srednjoškolicima i srednjoškolkama iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Kosova i Hrvatske. Radila je sa nastavnim osobljem osnovnih i srednjih škola, roditeljima, predstavnicima i predstavnicama civilnog društva, socijalnim radnicima, kao i liderima religijskih zajednica BiH. Autorica je dva priručnika za edukaciju u oblasti medijske pismenosti, niza stručnih radova objavljenih na engleskom i bosanskom jeziku, te niza članaka objavljenih na specijaliziranim web portalima koji se bave pitanjima medija i medijske pismenosti. Urednica je zbornika radova o medijskoj pismenosti u BiH.

PRILOG —

Naslovnice bh. novina

NAJTIRAŽNIJA NOVINA U BOSNI I HERCEGOVINI

www.avaz.ba

Dnevni avaz

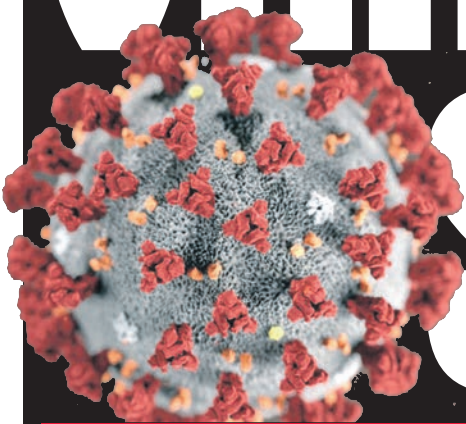
Nezavisni bh. dnevnik • utorak, 17. 3. 2020. • Sarajevo • Godina XXIV • Broj 8870 • 1 KM, 6 kn, 40 din, 0,70 €

KORONAVIRUS

Vlasti u BiH spremile odgovor

VANREDNO STANJE

U FBiH PROGLAŠENA NESREĆA, OŠTRIJE MJERE U RS • JEDAN NOVI OBOLJELI U BiH • ŠEF WHO-a: TESTIRAJTE!

2. - do 11. strana

SAZNAJEMO Panika nakon svečanosti u preduzeću 'Igman'

Zaraženi Srbijanac bio u Konjicu među 180 ljudi

6. str.

OTKRIVAMO

36.-37. strana

UEFA će danas odgoditi baraž

Euro u decembru ove ili junu sljedeće godine

TESKA VREMENA

Producent Fikret Vukalić Fantom iz Beča za 'Avaz'

I Brega i Čola se pridržavaju svih mjera

22.-23. strana

RAZGOVOR

Mirsada Hukić, specijalista mikrobiologije

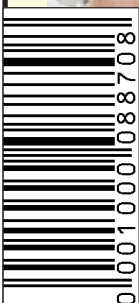
Psiholog Čedomir Novaković

Virus može zaustaviti samo kolektivni imunitet

Strah je jedna od najopasnijih emocija

5. strana

8. strana

STRUCNJACI

Ednan Drljević, načelnik
Odjela za infektologiju
zeničke bolnice

5. strana

Kada bismo svi bili kod kuće, zaustavili bi širenje virusa

IZ IZOLACIJE

Izudin Bajrović,
direktor NPS-a

18. strana

Sad ne trebamo biti hrabri, već racionalni

DRAMA U EVROPI

Raste broj zaraženih i umrlih

Španija postaje 'nova Italija'

8. i 9. strana

KORONAVIRUS

Radončić održao videokonferenciju

ZA BIH 7,2 MILIONA EURA POMOĆI

**VIŠE OD 60 PREDSTAVNIKA AMBASADA,
MISIJA I STRANIH ORGANIZACIJA U
AKCIJI SOLIDARNOSTI S GRAĐANIMA BIH**

3. strana

RAZGOVORI

Nekadašnja
premijerka Hrvatske
Jadranka Kosor

Slovenska
europarlamentarka
Tanja Fajon

Živimo u neprekidnoj strepnji

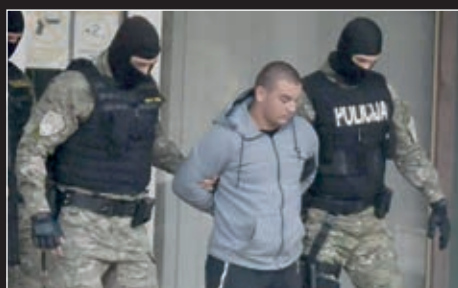
EU neće ostaviti Balkan da se sam bori

7. strana

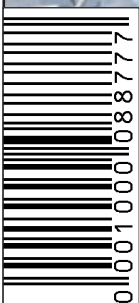
ZENICA

Presuda za
smrt Džemala
Mahmića, bivšeg
šampiona u
kik-boksu

Za ubistvo kikboksera 10 godina zatvora

13. strana

Dnevni list

Srijeda 1. 4. 2020.

BROJ 6757

ISSN 1512-8792

Cijena 1,5 KM, 6 KN, 1 EUR

www.dnevni-list.ba

Broj oboljelih raste u svakom dijelu BiH, najviše zaraženih u Hercegovini i Banjoj Luci

HERCEGOVINA STRAHUJE OD EKSPLOZIJE KLASTERA MEĐUGORJE

ČITAJTE NAS I NA WWW.DNEVNI-LIST.BA

2. str.

Što se tiče HNŽ-a otvoreni su novi klasteri u Mostaru, a strahuje se da bi klaster Međugorje mogao eksplodirati. Zato su jučer iz Kriznog stožera HNŽ-a u više navrata uputili apele da svi koji su imali bilo kakav kontakt sa zaraženim ostanu u samoizolaciji

Svećenici iz župnog ureda Međugorje stavljeni su u izolaciju, a samostan u Miletini kod Međugorja gdje žive 23 časne i svećenika, te ustanova za djecu bez roditelja 'Majčino selo' u Međugorju sa oko 60 djece i zaposlenih stavljeni su u karantenu

4. str.

Stigao je travanj a radnici i poslodavci se i dalje pitaju hoće li im država pomoći
Vlada FBiH osigurava 250 milijuna maraka, EU 70 milijuna eura, Svjetska banka 20 milijuna dolara...

VLADA FBiH U PETAK PREDSTAVLJA 'KORONA PAKET'

Tko je prvi na udaru ekonomske krize u našoj zemlji?

SVJETSKA BANKA

U BiH oko 200 tisuća ljudi radi neformalno - bez prijave, zdravstvenog osiguranja ili doprinosa za mirovinu

8. str.

Udruga Zajedno za naš grad nastavlja s humanitarnim radom

10. str.

U Mostaru sve više zahtjeva za dostavljanje pomoći na kućnom pragu

POLITIČKI RATOVI U DOBA KORONE

Izetbegović želi neutralizirati Čovićevu moć u Domu naroda i nadzirati proračun i nadolazeće donacije?

6. str.

Dnevni list

Srijeda 15. 4. 2020.

BROJ 6771

ISSN 1512-8792

Cijena 1,5 KM, 6 KN, 1 EUR

www.dnevni-list.ba

NEPRAVIČNA I ASIMETRIČNA RJEŠENJA

Bez usvajanja amandmana radnici različitih tvrtki bit će drugačije tretirani! 4. str.

Čekajući mjere spasa: Za četiri dana gotovo tisuću i pol radnika ostalo bez posla

Broj zaraženih od virusa korona u HNŽ-u i dalje raste, još jedan pacijent preminuo

Trend porasta bolovanja u SKB Mostar 2. str.

Potvrđeni prvi slučajevi: Preboljeli Covid-19, a da nisu ni znali da ga imaju

8. str.

Moguće je da BiH ima čak 10.000 zaraženih koronavirusom

**BUDI ČOVJEK...
...ODGOVORAN**
ČITAJTE NAS SVAKI DAN NA
WWW.DNEVNI-LIST.BA
OSTANI KUĆI...

Robusni 'srpski poglavica' opet bacio rukavicu Federaciji
Dodik izbezumio 'mlitavo' Sarajevo s nagradama od 1000 maraka medicinskim herojima 6. str.

LJUBUŠKI

Dosada izdano 640 propusnica za kretanje tijekom 3. str. policijskog sata

SENJAMIN BURIĆ REPREZENTATIVAC BIH

Zagreb mi je ponudio duži i sigurniji ugovor od Nantesa 22. str.

SASTANAK KLUBOVA I NOGOMETNOG SAVEZA

Pričat će se o nastavku sezone, ugovorima, ali i mogućoj pomoći države 20. str.

ALUMINIJ

Potvrđeno da elektroliza nije propisano ugašena 5. str.

Direktor Abraham Grupe: Ljevaonica počinje s radom ove, elektroliza 2023.

INTERVJU

Anka ŠMITRAN ĐURIĆ,
direktorica
Zavoda za
medicinu
rada i
sporta RS
■ ■ str. 6

Lična higijena
i mjere ključni
u suzbijanju
korone

PODVIIG:

■ ■ str. 7

Brzom intervencijom pripadnika PS Rogatica
spasen život osamnaestogodišnjaka

**MLADIĆ SE
OBJESIO
DUKSOM,
SPASILI GA
POLICAJCI**

ПОРЕЗ
ПЛАЋАЈ
СРПСКУ
ЈАЧАЈ

www.nezavisne.com • CIJENA 1 KM (SA URAČUNATIM PDV-om) • BROJ 7254 • UTORAK, 17. MARTA 2020.

NEZAVISNE novine

Entitetske
vlade
povukle
nove
poteze

VIRUS KORONA

FOTOV. STOJAKOVIĆ

Nadležne
institucije
traže od
Centralne
banke BiH
da reaguje

■ ■ str. 5

**OSLOBODITI
2,5 MILIJARDI,**
iz CB BiH poručili da
nema potrebe

RELAKSIRAĆE SE OBAVEZE
PRIVREDE PUTEM
ODGAĐANJA ROKA
PLAĆANJA

Vanredna stanja

ZA BRŽI PROTOK
MJERA I ODLUKA

■ ■ str. 2 i 3

BANJALUKA:

GRAĐANI I TRGOVCI POLOŽILI TEST ODGOVORNOG PONAŠANJA

**Strpljivo čekali da kupe
namirnice i plate račune**

■ ■ str. 4

BUDIMO ODGOVORNI DANAS DA BISMO IMALI ŠANSU SUTRA

POŠTUJTE RJEŠENJE O IZOLACIJI, SAČUVAJTE SEBE I SVE NAS

www.nezavisne.com • CIJENA 1 KM (SA URAČUNATIM PDV-om) • BROJ 7230 • UTORAK, 24. MARTA 2020.

NEZAVISNE novine

NAJAVLJENE
**OŠTRIJE
SANKCIJE**
ZA PREKRŠIOCE
MJERA

КОРИСТИТЕ
ЕЛЕКТРОНСКЕ
УСЛУГЕ

ПОРЕСКА
УПРАВА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Uskoro kontrola ulazaka i izlazaka u mjestima u RS

PREVOZNICI I
PRIVREDNA KOMORA RS APELUJU
NA NADLEŽNE INSTITUCIJE

VIRUS KORONA

MEĐUNARODNA
ZAJEDNICA ODAZVALA
SE POZIVU BOSNE I HERCEGOVINE

POMOĆ u BiH stiže sa svih meridijana

str. 2 i 3

Carinski terminali treba da rade NON-STOP

str. 4

Privrednici jedinstveni: Vlada mora biti brza i efikasna

Federalni plan ekonomskih mjera nazvan Korona biće prezentovan u petak

Piše: **ALMIR ŠEĆKANOVIĆ**

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine i njeni eksperti u petak će predstaviti plan pomoći kompanijama koje su direktno pogođene pandemijom koronavirusa i odlukama Kriznog štaba Federacije o izolaciji i zatvaranju određenih biznisa. Plan je simbolično nazvan Korona, a trebao bi da uključuje paket mjera koje bi Vlada provela tokom vanrednog stanja, po mogućnosti u prvim sedmicama aprila. Nezvanično, Vlada će svim kompanijama koje su pogođene pandemijom pomoći pri uplati doprinosa za njihove zaposlenike. Kao druga mjera izgledan je moratorij na otplatu glavnice kredita, ali samo za kompanije koje su, prema procjeni banaka, pogođene pandemijom u određenom procentu. Jednostavnije objašnjeno, ukoliko je vaš biznis ostvario pad prihoda u dovoljnom procentu, moći ćete računati na moratorij, uz uslov da tako odluči banka. U Korona planu se očekuju i detalji o finansijskom fondu, koji bi trebao imati primarnu namjenu da zbrine sve otpuštene radnike.

Da li je to dovoljno, Oslobođenje je pitalo neke od privrednika s najvećim biznisima u Bosni i Hercegovini. Odgovor je bio jedinstven – Vlada mora puno više!

Alija Budnjo: U privredu treba ubaciti neraspoređena sredstva iz budžeta

- Lično ništa ne očekujem od Vlade, ali smatram da mogu reći šta građani i privreda očekuju od njih, stav je Muhameda Pilava, direktora kompanije Unipromet iz građevinskog sektora. Pilav nabraja kakve mjere trebaju biti unutar ekonomskog paketa.

- U vrijeme krize je najjednostavnije i najnormalnije da država refundira

Muamer Aleta: Bankama se nipošto ne smije ostaviti da rade šta i kako hoće

dira doprinose i poreze na plaće. I da svakoj firmi koja je pogođena krizom pomogne pri isplati pola plaće za svakog radnika. A ostalo da se poslodavac snađe i isplati drugu polovinu, jasan je Pilav.

Njegov kolega Muamer Aleta, direktor lanca marketa Amko, ističe da bi pored plaćanja doprinosa za sve

Muhamed Pilav: Najnormalnije je da Vlada sufinansira doprinose i plaće

radnike, država morala uraditi mnogo više.

- Kada su u pitanju neke ozbiljnije mjere, Vlada treba da preuzme doprinose za sve radnike u firmama koje nisu otpuštale radnike. Također bi trebala uvesti moratorij na kredite kod banaka, na period od tri do šest mjeseci. I nipošto se ne smije ostaviti banka-

ma da rade šta hoće i kako hoće, odnosno da one odlučuju kome treba dati moratorij, a kome ne. U suprotnom ćemo doći u veliki problem. No, federalna Vlada se očito nije snašla u ovom svemu i bukvalno ne poduzima nikakve mjere, a nama koji radimo trebaju konkretne mjere, odnosno da osjetimo da iza sebe imamo državu, ističe Aleta.

Sektor u kojem posluje Amko jedan je od najizloženijih zdravstvenim rizicima ove pandemije. Rade, ali s oprezom. U isto vrijeme, brojni biznisi su zatvorili svoja vrata. Među njima najveći broj iz sektora hotelijerstva. Alija Budnjo je jedan od lidera u toj oblasti. Kaže da je sve što misli rekao i premijeru Fadilu Novaliću.

- Vlada Federacije ima finih para. Ta neraspoređena sredstva, plus sredstva koja su neraspoređena po općinama i kantonima treba ubaciti u privredu.

Ako se u privredu ubaci milijarda maraka, za mjesec i po privreda će Federaciji kroz PDV vratiti 170 miliona maraka. Kad isplatimo doprinose i poreze na plate, Federacija će dobiti 700 miliona, jasan je Budnjo, koji na pitanje šta je rekao Novaliću, odgovara:

- Rekao sam mu da se život ne smije zaustaviti. On se složio. / STR. 4. i 5.

Korona nastavlja uzimati živote

Tri pacijenta su preminula u Univerzitetskom kliničkom centru RS-a

Piše: **DANIEL OMERAGIĆ**

Na Klinici za infektivne bolesti Univerzitetskog kliničkog centra RS-a jučer su preminula tri pacijenta kod kojih je zabilježeno prisustvo koronavirusa. Riječ je o starijim muškarcima, pacijentima iz Banje Luke i Laktaša, a koji su imali više hroničnih udruženih oboljenja. Ukupno na nivou države, sinoć do prije ponoći, na COVID-19 je pozitivno 423 osoba, od čega je 18 oporavljenih, a 13 je smrtnih slučajeva. U RS-u je testirano 179 uzoraka, a prve zaražene

osobe registrovane su u Istočnom Sarajevu, dvije Istočna Ilidža, dvije Pale. U FBiH je urađeno 1.308 testiranja, od čega je u 182 slučaja potvrđena zaraza. U odnosu na dan ranije, bilo je 30 novih slučajeva i 250 novih testiranja. Kantonalnim bolnicama u Sarajevu, Mostaru i Tuzli, te Institutu za javno zdravstvo RS-a jučer je isporučeno 2.500 testova na koronavirus, koje je finansirala EU, a čiju nabavku je osigurao UNDP. / STR. 2. i 3.

DANI IZNAD SVIH

OZBILJAN POSAO ZAHTIJEVA ODGOVORNOST

U prodaji novi broj

OSTANITE KUĆI I U UDOBNOSTI DOMA
ČITAJTE OSLOBODENJE

ISKORISTITE POPUSTE NA PRETPLATU

Više na / STR. 6.

Sarajevska kantonalna inspekcija dala je rješenje Genetičkom centru Alea kojim se privremeno zabranjuju testiranja na koronavirus dok od Ministarstva zdravstva FBiH ne dobije odobrenje za nastavak tih aktivnosti. / DIDIER TORCHE/ STR. 2.

U danu u susjedstvu umrlo 15 ljudi

Broj zaraženih u Srbiji popeo se na 4.484, dok ih je u Hrvatskoj 1.704

Pišu: **JELENA ALEKSIĆ i JADRANKA DIZDAR, BEOGRAD i ZAGREB**

Devetoro ljudi je umrlo u posljednja 24 sata u Srbiji od koronavirusa. Broj novooboljelih opet je viši od 400, kao i dan ranije, čime se ukupan broj zaraženih u Srbiji popeo na 4.484. Pažnju javnosti je izazvala i ostavka dr. Predraga Kona, koji je odlučio da ipak ostane na čelu Kriznog štaba poslije razgovora s predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem. Ostavka je uslijedila nakon pritiska SPC-a da se restrikcija kretanja ukine u nedjelju zbog Vaskrsa kako

bi vjernici mogli doći u crkve. Svi ljekari, međutim, smatraju da liturgije i okupljanje građana ne bi ni trebalo razmatrati, ali je jasno da se čeka vlast da objavi konačnu odluku.

Novi smrtni slučajevi zabilježeni su i u Hrvatskoj, gdje je u protekla 24 sata umrlo šest ljudi. Zabilježena su i 54 nova slučaja zaraze Covid-19. Do sada je u Hrvatskoj umrla 31 osoba, oboljelih je 1.704, a oporavljenih 415. / STR. 10.

Uvećane plaće manje za 200 KM?!

Komorati ogorčeni na upravu Rudnika mrkog uglja Zenica obustavili su proizvodnju u oba pogona

Piše: **MIRZA DAJIĆ**

Zbog umanjenja martovske plaće za oko 200 maraka, rudari u oba proizvodna pogona Rudnika mrkog uglja Zenica - Raspotočju i Starojami obustavili su proizvodnju. Uprava je ispoštovala kolektivni ugovor i satnicu od 2,70 KM, što je trebalo donijeti u konačnici osam posto veće plaće, ali im je ukinula stimulativne naknade koje su dobijali u posljednjih deset godina. Tako bi rudari trebali dobiti uvećane martovske plaće sa nekih 200 KM manje nego što su dobili za prethodni mjesec?!

Na poziv Sindikata RMU Zenica preksinoć su prvo rudari Stare jame napustili radna mjesta, a poslije su isto učinile i njihove kolege iz Raspotočja. Predsjednik Sindikata Nijaz Vardo poručio je da su iz Sindikata spremni sjesti sa upravom preduzeća i razgovarati oko novog pravilnika o plaćama, ali da "martovska plaća mora biti isplaćena u punom iznosu".

- Ova plaća kao i sve ostale do novog pravilnika moraju biti isplaćene po starom pravilniku po kojem

se isplaćuju plaće u posljednjih deset godina. Sindikat o tome nije obaviješten niti je dao saglasnost na takvu odluku, pa je reakcija rudara bila očekivana i logična. Umanjiti nekome plaću za 200 KM u ovakvom vremenu, pogotovo kada je proizvodnja 49.000 tona mjesečno, nije ni normalno niti uredu, poručio je Vardo.

Iz Saveza samostalnih sindikata BiH su poručili da daju punu podršku rudarima iz RMU Zenica uz nadu da će "ta sramna odluka biti promijenjena". / STR. 5.

Lekcija iskusnog doktora

Svaka priča, pa i ona o bolovanjima zdravstvenih radnika, ima dvije strane

Piše: **EDINA KAMENICA**

Prim. dr. Dragan Stevanović je među rijetkim federalnim zastupnicima koji ozbiljno shvataju svoj posao. Kada mu je zbog javnih istupa otkazan ugovor o radu u Općoj bolnici, nije to shvatio tragično, ali je i rekao da ga niko kao parlamentarca ne može spriječiti da i dalje uka-

zuje na probleme u društvu. Prima platu za to.

No, njegova podrška dr. Nejri Bašić-Hamzić puno je više od običnog radnog zadatka. Stevanović je, ukazavši na to da se jedna mlada doktorica razboljela srčano se bacivši u bitku protiv koronavirusa, a mogla je zbog

djecu na bolovanje, poslao veliku poruku: nemojte vi koji niste sposobni da radite svoj posao za to okrivljavati druge i bacati ružnu sjenku na njih. Nabavite im pravu opremu. Zaštite ih umjesto što prijetite podnošenjem krivičnih prijava za "uzbunjivanje javnosti". / STR. 4. i 5.

OSTANITE KUĆI

I U UDOBNOSTI DOMA ČITAJTE

OSLOBODENJE

Sada uz popuste na pretplatu za printano i elektronsko izdanje, a za Sarajevo i besplatnu dostavu novine na vašu adresu

Više informacija putem telefona

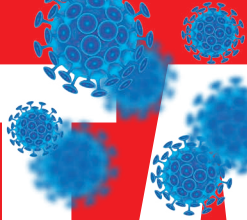
033 911 646 i 911 647

ili e-mail adrese

prodaja@oslobodjenjeservisi.ba

Više na / STR. 6.

STAV

BROJ 264 / GODINA VI /
SARAJEVO 26.3.2020.

3 KM

NEMA PREDAJE!

EKONOMIJA U DOBA KORONE: SPAŠAVANJE LJUDI, A NE SPEKULACIJA

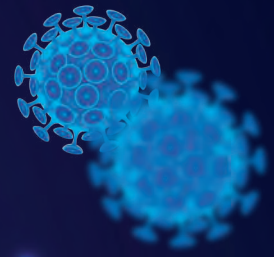
ANIS AJDINOVIĆ: NEMOGUĆE JE UĆI U BiH BEZ KONTROLE I MJERA IZOLACIJE

MUHAMED BRKA: EU ZATVARA GRANICE I OSTAJE NAM SAMO ONO ŠTO SAMI PROIZVEDEMO

DOBA KORONE: "STAV" IZVJEŠTAVA IZ ITALIJE, AMERIKE, AUSTRIJE, NJEMAČKE, TURSKE, ŠVEDSKE, NORVEŠKE, LUKSEMBURGA... /

PSIHOLOZI I SOCIOLOZI O PROMJENAMA KOJE NAM DONOSI VIRUS KORONA /
KAKO SU EPIDEMIJE OBLIKOVALE LJUDE I SVIJET

STAV

BROJ 265 / GODINA VI /
SARAJEVO 2.4.2020. 3 KM

ČETIRI JAHAČA APOKALIPSE

KORONA

COVIDIOTIZAM

INFODEMIJA

PETOKORONAŠTVO

INTERVJU: FAHRUDIN SOLAK, NAČELNIK FEDERALNOG ŠTABA CIVILNE ZAŠTITE /
OSMAN EF. KOZLIĆ, MUFTIJA ZA ZAPADNU EVROPU

HUMANITARNOST NA DJELU: DOK JE NJIH, IMA NADE ZA SVE NAS /
KRAJINA U BORBI S KORONOM I ILEGALNIM MIGRANTIMA

DOBA KORONE: "STAV" IZVJEŠTAVA IZ ŠVEDSKE, FRANCUSKE, HOLANDIJE, ŠVICARSKE, BELGIJE... /

@MOJSEVDAH U BORBI ZA ODRŽANJE POZITIVNOG KOLEKTIVNOG DUHA /

SANDŽAK JE OBEĆANA ZEMLJA U POGLEDU ZDRAVLJA LJUDI /

KAKO JE MUSA ĆAZIM ĆATIĆ 1913. OBJASNIIO PREDRASUDE O TRETMANU ZARAZNIH BOLESTI U ISLAMU